

bolo'bolo

p.m.

Deo intervjua, dužina trajanja:

22 min, snimljeno u Cirihi, Švajcarska, 2004.

Do prvobitne ideje da stvorim ovaj uvrnuti, tajni jezik sam došao jer evropska levičarska terminologija više nije bila održiva. Kada ljudi danas pričaju o komunizmu, na umu imaju gulag, niko više ne želi da sluša o tome. Ili ako ljudi pričaju o socijalizmu, onda govore o Šrederovoj politici - odsečak za penziju - ni to niko neće. Pa i svi ostali standardni levičarski izrazi kao što je "solidarnost," "zajednica," svi su ukaljani i nisu više upotrebljivi. Ali stvari koje oni označavaju su u biti prilično dobre. Ne želim da ispaštam zbog terminologije za koju nisam kriv; umesto toga ću stvoriti sopstvenu terminologiju. Verovatno će mi trebati više vremena da objasnim da komunizam o kojem ja govorim nije onaj koji sam već video. Lakše je jednostavno reći ja sam za bolo'bolo, i onda svi počinju da ponovo misle, da promišljaju, o svemu.

Rođen sam u Švajcarskoj i živim u Cirihi. Predajem u srednjoj školi i u svom slobodnom vremenu sam uvek bio politički aktivan. Ja sam stari aktivista iz 1960-tih; bio sam na demonstracijama protiv rata u Vijetnamu i svemu tome. Kasnije sam takođe bio aktivan u skvotiranju kuća i učestvovao sam u pokretu protiv upotrebe atomskog oružja. Bio sam pomalo umešan u sve što se dešavalo. A onda je najednom pokret prestao da postoji; pokret za skvotiranje je još uvek postojao u Cirihi, a znao sam da je u Ženevi velik broj kuća takođe skvotiran, ali da policija i tamo polako dobija bitku. Posle toga tamo više nije bilo ničeg. Onda je nastala prilično depresivna atmosfera, što je čest slučaj nakon takvog ciklusa pokreta. Tada sam rekao: zapišću sve ono što bi trebalo da smatramo bitnim. Sastavio sam listu želja, kao za Božić, dugačku listu stvari koje još uvek možemo smatrati vrednim - kao inventar - i onda sam pogledao listu i video da izgleda prilično dosadno. Na primer, stvari kao što su "želimo da živimo u solidarnosti jedni sa drugima", "ne želimo nikakav ekonomski rast", ili "želimo da poštujemo okolinu". Sve ove dosadne socio-ekološke trivijalnosti se mogu naći u platformama političkih partija. Hteo sam malo da skinem prašinu sa toga, pomislio sam: u redu, izmisliću utopiju. Ali to uopšte nije utopija. Sve te utopije su mi dobro poznate. U samom načinu na koji su napisane postoji izvesna privlačnost. Ali takođe sam bio veoma fasciniran iskrenošću, i tim udublivanjem u druge svetove koji imaju svoju terminologiju. Pomislio sam: te stvari, te željne pojmove, ako ih maskiram kao utopiju, mogu ljudima mnogo bolje prodati. I tako sam izmislio ovaj jezik. "Bolo'bolo" zaista i znači komunizam. To je jednostavno prevod polinezijskog sistema zvukova. Bio sam na Samoi jednom i stvarno mi se dopalo. Tamo postoje neke paralele, ostaci relativno netaknutih društava, i tako nastala moja knjiga.

Želim da naglasim da u ovoj knjizi ne postoji ni jedna jedina nova ideja. Sve što je u njoj napisano je nešto što sam ranije pronašao. Do bolo-a je moguće doći iz različitih smerova, a u suštini se sve svodi na to kako ljudi mogu živeti zajedno, donekle razboritije, bez uništavanja planete, svojih živaca i svog podmladka. Jedan od pristupa je komunikacija: kada ljudi ne mogu racionalno komunicirati jedan s drugim onda zavise od viših autoriteta, moraju imati supervizora kako bi uspostavili komunikaciju. Shvatamo, na primer, teoriju komunikacije koja kaže da komunikacija može funkcionisati neformalno samo kada se radi o broju do 150 ljudi, što znači da tada nikakve strukture nisu potrebne. Komunikacija je onda je prilično ugodna, a prepirki tada ima više nego što je potrebno i to upravo zbog činjenice što je komunikacija laka. Zato sam došao do osnovne jedinice, skupa, koji mora biti značajno veći od broja 150. Mislim da 500 ne bi bilo loše, a ni 400, 600, 700 ili 800. Posle toga imamo drugi prag koji mora biti negde oko broja 1000, nakon čega postaje neophodno delegirati pojedince da bi se uopšte moglo organizovati. Toj administraciji bi onda bio potreban komitet i

izvestan nivo profesionalnosti. Tu dolazimo do domena strukturalno neophodne birokratije. A to mi se ne dopada; trud se brzo uvećava jer morate da kontrolirate birokratiju da bi ona zaista radila ono što želite. Ovi organi kontrole su, da ponovim, podložni korupciji i moraju takođe biti nadgledani; sve postaje prilično komplikovano. Po meni, izlaz se nalazi negde između razumne društvene organizacije koju čini 150 osoba koje su zadovoljne i 1000 njih prvobitno nezadovoljnih. Taj broj mora biti tu negde, između i to je jedan pristup. Drugi pristup je nešto više orijentisan ka ekologiji. Ekološki problemi na ovoj planeti leže na severu gde se moramo grejati, gde smo stvorili urban izgled koji iziskuje automobilski transport, na primer. Ako to želite da preokrenete, ako želite da smanjite potrošnju energije na globalno prihvatljiv nivo, onda bi otprilike petina današnje potrošnje bila tu locirana. Ne govorim o jugu; oni u startu koriste 100 puta manje energije od nas. U tom smislu, oni nemaju problem; imaju suprotan problem, možda. Morali bi povećati potrošnju da bi dostigli petinu ukupne potrošnje energije. Ali ako želite da smanjite potrošnju energije, onda više nije moguće posedovati automobil ili porodičnu kuću, ljudi bi morali živeti zajedno. Tada je moguće razmišljati o veličini kuće koju je najlakše izolovati i koju je najjeftinije grejati. Zgrade bi postajale sve kompaktnije, jer je efektivnost postiže sa pravilnim odnosom spoljašnje površine i zapremine objekta. To znači da bi na severu, npr. u SAD-u, ljudi koji žive u predgrađu morali da se usele u "narodne" kuće ili eko-kuće, koje je lakše grejati. Ja uvek govorim da je moguće napraviti tipske zgrade, koje bi u velikoj meri bile od betona, da bi ste je posmatrali s dozom ironije, naravno. Svi mi moramo živeti u zgradama koje su, otprilike, visoke osam spratova, oko sto metara duge i oko dvadeset široke. Ova betonska nakaznost je u stvari ekološka neophodnost.

Ovde uvek počinjem sa urbanim, zapadnjačkim bolom. Nikada ne propisujem drugima kako bi trebalo da se organizuju. Jednostavno, uzimam Švajcarsku kao primer, ali isto važi i za ostatak zapadne Evrope. Kako organizovati poljoprivredu u spoju sa ovim urbanim strukturama? Moj predlog, kao i predlog ljudi koji su studirali ekologiju i agronomiju, bi bio reći: u zapadnoj Evropi, za zalihe hrane jednog takvog boloa, nam treba oko 90 hektara zemlje kakve imamo ovde. Ako uzmemo grad srednje veličine, kao što je Cirihi, onda se tih devedeset hektara može pronaći u radijusu od oko 30 km oko grada, i prostora bi tu imali sasvim dovoljno. To je ono što je još uvek dostupno, ako ne budemo u bliskoj budućnosti gradili i betonirali preko svega. Onda bi bilo moguće, čisto shematski gledano, dodeliti svakom bolou farmu od 90 hektara. To je prilično velikodušna računica, jer u Švajcarskoj veličina prosečne farme je samo oko petnaest hektara, dok su u Austriji su možda malo veće. Iako su to prilično velike jedinice, to ne znači da se moraju obrađivati relativno velike površine zemlje. Ovo bi bile suštinski prilično različite strukture, gde bi ste mogli proizvoditi sve od krompira do mleka. To bi doseglo prilično zdravu ekološku efikasnost, jer bi ste mali kamion - ili možda čak i vagon u vozu - koji bi trebalo da putuje jednom nedeljno između ruralnih i urbanih područja. U povratku bi moglo da se dovozi đubrivo. Onda bi ste mogli da izgradite takav sistem da ljudi koji žive u bolou rade i u raterskom odeljenju. To bi bilo mnogo efikasnije od današnjeg sistema snabdevanja iz supermarketa, gde postoji čitava serija posrednih transporta - u centrima za distribuciju, pa onda ponovo u supermarketima, a na kraju ipak morate ići do supermarketa. Umesto toga bi svaki bolo bio supermarket, sa zemljištem na kojem bi se uzgajale različite namirnice, dovoljno velikim za ekonomičnu obradu. Ne može se nastaviti sa praktikovanjem poljoprivrede po današnjem modelu, jer ona funkcioniše samo uz veliku potrošnju nafte, hemikalija i ostalih stvari. Mešovito biološko uzgajanje je neophodno, pri čemu se kombinuje uzgajanje različitih biljaka u istom području tako da one jedna drugu oprašuju, a ne ogromna, monotona polja, to se više ne bi praktikovalo. Međutim, ova mešovita poljoprivreda zahteva mnogo više ljudskog rada nego što je to danas slučaj, možda i do tri puta više, što je u stvari baš lepo. Ali ni to nije tako mnogo jer u Švajcarskoj poljoprivreda čini grubo 3% od ukupne radne snage, tako da bi to onda bilo oko 10 % ukupno. U međuvremenu bi sve banke izumrle i onda bi bilo dovoljno ljudi koji bi nadoknadili nedostatak radne snage.

Ono što sam ja sada opisao je sistem; međutim, ja bih ga načio još raznolikijim. Verovatno bi bilo mnogo zabavnije kada bi različiti boloi na različitim delovima zemljišta vršili razmenu, i tako ne bi morali stalno da jedemo iste stvari. Neki od proizvoda bi mogli da se razmenjuju i širom sveta. Začini, na primer, su veoma laki i delotvorni, ili maslinovo ulje, koštunjavo voće, urme i sve vrste sireva i kobasica, naravno i vina; to su visoko koncentrovani proizvodi koji nemaju ekoloških ograničenja u smislu transporta.

Najjednostavnija forma razmene je poklon. Takođe i najopasnija, posebno za one koji primaju poklon. Ova razmena je moguća samo kada je neko relativno nezavisan. Bilo ima bazičnu suverenost; u Švajcarskoj imamo sledeću izreku - dovoljno nezavistan da bi mogao biti darežljiv. U marksističkim terminima, nije neophodno proveravati da li je to što ste poklonili prevelike vrednosti. Postoji široka lepeza poklona. Zbog toga, pretpostavljajući da bilo svuda postoji, davanje simbolizuje vrstu počasti za boloe, što znači da i oni dobijaju nešto zauzvrat. To bi bio važan oblik razmene koji nije striktno vezan za neku određenu vrstu robe. Moguće je pokloniti bilo šta, vreme, pesme, šta god poželite.

Verovatno najvažnija forma u ovom sistemu koji opisujem je dogovor o stalnoj razmeni. Ovo nazivam "feno." To znači da, na primer, postoje ugovori o razmeni sa susednim bolovima. Ako želite da to konkretizujete u švajcarskim terminima, onda bi to izgledalo ovako: popravi naš prozor jer imaš radionicu za popravku prozora, a mi ćemo ti srediti sanitarne prostorije; na taj način svaki boloe ne mora imati sve vrste radionica.

Voleo bih da vidim treću formu razmene na višem nivou, i to nazivam takozvanim komšijskim ili gradskim skladištem. To se može opisati i kao komunizam ili socijalizam. Bolovima jednog grada, treba roba koju ili sami ne mogu proizvesti ili im treba povremeno. Postojalo bi, na primer, centralno skladište za mašine, a kada bi im neka mašina trebala, uzimali bi je odatle. To bi onda u stvari bio komunalni servis, kao što je to danas sa vodom, strujom i nekom robom kao što su so i šećer, koje su potrebne u većim količinama i moraju na neki način biti centralno proizvedene. Bilo bi moguće distribuirati ih besplatno, jer je svima ionako potrebna ista količina. To je već danas moguće. Prvo, tako nešto bih opisao kao socijalizam, ili čak i komunizam: svako uzima ono što mu treba i proizvodi ono što može. Onda bi, naravno, postojala i netipična razmena uz novac; to bi sigurno bilo prisutno. Mislim da je novac važan za robu koja se ne koristi tako često, koja se posebno pravi ili se prilagođava potrebama pojedinca. To bi nejefikasnije funkcionisalo na nivou komšiluka, kvarta, sela ili gradova, tako da bi bilo moguće imati efikasne tržnice ili pijace gde bi ljudi donosili stvari kao što su nakit, odeća, CD-i, umetnička dela, posebne supstance, lekove, kozmetiku i sve vrste drugih interesantnih stvari. Oni bi mogli biti bilo članovi boloe bilo trgovački putnici, i odatle dolazi novac. Vrsta valute zaista nije bitna, to može biti lokalna valuta ili globalni dolar ili kreditna kartica ako neko želi. Zaista nije bitno, novac kao objekat nije opasan. Rekao bih da je novac problem samo kada se dozvoli da razvije svoju sopstvenu dinamiku unutar sektora koji je neophodan, kao što je snabdevanje hranom, na primer.

Ako smo sada dostigli te ekološke uslove, na primer, 20% potrošnje energije, onda bi moglo postojati i nekoliko vozila. U bolou, bi možda bilo ukupno 20 automobila i ljudi bi mogli da ih iznajmljuju. To bi bilo dovoljno ako bi ste se vozili s vremena na vreme. Ali teško da bi ste imali potrebu da se i toliko vozite jer ne bi postojao razlog da bilo gde idete. To znači da bi se broj automobila desetostruko smanjio, a automobilska industrija bi propala kao i banke koje je finansiraju. Istovremeno, i naftna industrija propada i prestaje da postoji. Paralelno sa tim, industrija kućnih aparata se proporcionalno smanjuje jer je, na primer, moguće oprati sav veš u jednoj mašini u bolou, koja je osam puta efikasnija od obične mašine za pranje veša. Elektronski aparati koji služe za zabavu, bi i dalje postojali ali vam ne bi trebali u tolikom broju. U stvari celokupna industrija visoke tehnologije bi bila svedena samo u smislu potrošnje. Svega vam u stvari treba deset puta manje. Ostaje samo pitanje gde i kako ostatak proizvoditi najefikasnije. Ovde je odgovor potpuno jasan: subkontinentalno. Na primer, kamioni za sve boloe ili gradove između Urala i Atlantika bi se proizvodili na jednom mestu, recimo u južnom delu Varšave. Tamo bi se proizvodili samo delovi, moduli. Pravili bi se srednji, veliki i mali modul i motor a onda bi u bolovima ili gradovima bili sastavljeni u zavisnosti od toga šta je potrebno. Ovo se već dešava u zemljama trećeg sveta. Svi javni autobusi su tamo i izgrađeni. Šasija se tamo pravi, a isporučuju se samo motor i menjač. To je već ispostavilo kao efikasna tehnologija. Kako će funkcionisati? Ja bih jednostavno to izveo pomoću novca, platili bi za to. Prirodno, pitate se kako je moguće nabaviti novac? Postoji, naravno, jedina opcija: ili ih platite ili imate udeo. Potrebna nam je izvesna količina kamiona, a radnike koji proizvode kamione bi mi platili indirektno novcem - ali u stvari, zaista nije potrebno mnogo. Možete doći do novca ako je potrebno prodajom dela robe, dela radne snage ili poljoprivrednih proizvoda. Ako to uradite automatski stvarate subkontinentalno tržište.

Kada ljudi žive zajedno, onda postoji suštinska društvena kontrola koja ne zahteva nikakvo organizovano sprovođenje. To bi izgledalo tipa: šta si sad opet naumio? Nadgledanje je jednostavno mnogo komplikovanije. To je lepo u smislu da sprečava dosta društveno štetnog ponašanja, a omogućava i smanjenje broja policije. Pretpostavljam da bi se broj policije mogao takođe smanjiti deset puta od onoga koliko ih sada ima. Problem bi onda bio obrnut: ako ja sebe predstavim kao "ibu", kao osobu, koliko ove društvene kontrole bih onda mogao podneti? To bi takođe bio problem. Ovo pitanje je jedno od sastavnih delova mešovine. Kada na postoji kontrola društva, onda imate uslove geta; haos i anarhiju - u najgorem smislu reči - i potreban vam je policajac na svakom spratu. To uopšte nije dobro. Ali takođe mora postojati neka vrsta tolerancije tako da bude moguće braniti se od te unutrašnje kontrole. Jedan od prostora za toleranciju je veličina. Ako imate 500 ljudi, onda je osnovna anonimnost osigurana. Onda je moguće raditi razne stvari, boloi mogu imati nekoliko ulaza i izlaza, tako da vas niko ne vidi. Za manje boloe, ova kontrola bi se verovatno pretvorila u noćnu moru, znači što veći to bolje. Boloi imaju globalni bolo ugovor. Mogu se iseliti bilo kada nakon što to prethodno najavim, a svaki drugi bolo ima 10% slobodnog kapaciteta za ljude koji bi jednostavno hteli da dođu kao gosti, ali bi možda hteli i da ostanu. Mogu se seliti odakle hoću i gde hoću. To bi uticalo na ljude da prestanu sa strogom kontrolom društva, jer bi se onda bojali da ću možda otići.

Kada počnete da govorite o boloiima, opasnost leži u tome što ih vidite kao izolacionističke konstrukte, nešto kao velike komune iz '70-tih. Ali ja bih želeo da se jasno ogradim od toga. Za mene, boloi predstavljaju efikasne civilne organizacije, može se reći. Stupate u njih preko ugovora, a na isti način ih napuštate. Možda sa sobom donosite bogatstvo, ali ga takođe uzimate kada odlazite. To nisu komune. Takođe, unutar boloa, postoje familije ili zajednice i pojedinci; oni imaju svoje privatne sfere. Mogu postojati boloi u kojima bi ljudi hteli da spavaju u velikim kvartovima namenjenim za spavanje, ne možete učiniti ništa da ih sprečite u tome - i to je takođe u redu. Ali mogu postojati i skromni aranžmani. To što vam je potrebno, naravno, je planetarni bolo ugovor, i što se mene tiče, u njega bi ušlo to da deset posto od životnog prostora i hrane u svakom bolou bude rezervisano za goste kako bi osujetili ovu izolacionističku tendenciju. Svaki bolo se do određene granice mora otvoriti.

Prevod: kuda.org